

הלכות תשעה באב

הלכות ערב תשעה באב (יום רביעי - ח' באב)

- מבושל לא נחשב תבשיל, לכן מותר לשתות תה או קפה. המנהג לאכול בסעודה זו לחם עם תבשיל עדשים או ביצים קשות כדרך אבלים. יושבים על הקרקע, ולא ישבו שלושה יחד שלא יתחייבו בזימון.
- אחר הסעודה מפסקת** – אף אם גמר אכילתו ובירך ברכת המזון, אינו נחשב שקיבל התענית, עד השקיעה, מכל מקום טוב להתנות כן בפה.
- כניסת הצום** – מהשקיעה (19:28) נכנס הצום ואסור בכל ה-5 עינויים.

- לימוד תורה מחצות היום** – יש אומרים שמחצות היום ואילך אין ללמוד תורה, זולת בדברים המותרים ללמוד בתשעה באב (רמ"א, מג"א, בן איש חי), אמנם יש אומרים שהיא חומרא יתירה (מהרש"ל, גר"א), והמיקל אין מוחין בידו (משנה ברורה) וכן נהגו רוב הספרדים להקל בזה (חזון עובדיה).
- סעודה מפסקת** – סעודה האחרונה שאוכל אחר חצות היום קודם התענית נקראת סעודה מפסקת. בסעודה זו אסור לאכול יותר מתבשיל אחד. ירקות או פירות חיים מותר לאכול אפילו כמה מינים, וכן משקה.

חמשה עינויים האסורים בתשעה באב

"תנו רבנן: כל מצות הנהגות באבל נהגות בתשעה באב: אסור באכילה ובשתיה, ובסיכה ובנעילת הסנדל, ובתשיש המטה, ואסור לקרות בתורה בנביאים ובכתובים, ולשנות במשנה בתלמוד ובמדרש ובהלכות ובאגדות" וכו' (גמ' תענית ל.)

1 – איסור אכילה ושתיה

- אסור לאכול או לשתות אפילו כל שהוא. לכן אין לשטוף את הפה במים, אלא אם כן יש לו צער גדול ויוריד את הראש למטה שלא יבלע.
- קטנים עד גיל 9 אין צריכים להתענות כלל. מגיל 9 עד גיל מצוות ראוי לחנכם להתענות לכמה שעות לפי כוחם, אבל להשלים אינם צריכים.
- יולדת תוך 30 יום ללידתה מותרת לאכול, וכן חולה שהוא חלוש וחש בגופו אף שאין בו סכנה, ויאכלו כהרגלם תמיד. אבל מעוברות ומניקות אסורות לאכול, אלא אם לא מרגישות טוב שאז דינן כחולה.

2 – איסור רחיצה

- אסור לרחוץ במים, בין חמים בין קרים, ואפילו להושיט אצבעו במים.
- אם היו ידיו או שאר גופו מלוכלכים – מותר לרחצם.
- בנטיילת ידיים בבוקר או אחר שירותים יש ליטול עד קשרי האצבעות.
- בנטיילת ידיים לברכת כהנים או למי שאוכל – יטול כרגיל כל כף היד.

3 – איסור סיכה

- אסור סיכה של תענוג, בשמן או בושם, ואפילו לסוך אבר אחד אסור.
- אסור לאשה להתאפר או לצבוע את השפתיים (אגרות משה).

4 – איסור נעילת הסנדל

- אסור לנעול מנעל או סנדל של עור, ואפילו עץ מחופה עור, ואפילו רצועה אחת מעור. רצועה להחזיק הסנדל שלא יפול מותר (ברכ"י), וכן רצועה לנ"י (אג"מ). במקום מים או לכלוך אפשר לנעול גם נעלי עור.
- נעלי בד או גומי אף שנוחות להליכה מותרות, ויש שמחמירים.
- ברכת "שעשה לי כל צרכי": למנהג רוב האשכנזים – מברכים בבוקר כרגיל (משנ"ב), למנהג הספרדים: הנהגים כפסקי הרב עובדיה יוסף – מברכים (חזון עובדיה), הנהגים כפסקי הבן איש חי – לא מברכים.

5 – איסור תשיש המטה

- בליל ט' באב יפרידו המיטות שלא ישן עם אשתו במטה אחת (שו"ע).
- נכון שבלייל ט' באב יזהרו גם מנגיעה. בשאר הרחוקות הנהגות בזמן שהאשה נדה, כגון הושטת חפץ – יש מחמירים (כה"ח, בא"ח) והמיקל יש לו על מי לסמוך (הגר"ש"א). ביום ט' באב אין צריך להחמיר בנגיעה.

מנהגי אבלות בתשעה באב

- נמוך כאבלים, וישים דבר שיפסיק בינו לבין קרקע. זקן, מעוברת וכל מי שקשה לו, וכן הנוסע באוטובוס או רכב יכולים לשבת על כסא רגיל.
- הנחת תפילין** – אין מניחים תפילין בשחרית אלא במנחה (שו"ע). **מי שנוהג להניח בשחרית יניח בביתו בצינעא קודם שיבוא לבית הכנסת.**
- שאיילת שלום** – אין לשאול בשלום חברו, ובכלל זה אין לומר בוקר טוב או לילה טוב. אם חברו שאל בשלומו ישיבו בשפה רפה.
- איסור מלאכה** – אין עושים מלאכה (עבודה) כל הלילה וכל היום עד חצות. גם אחרי חצות מי שעושה מלאכה אינו רואה ברכה ממנה. מותר לעשות מלאכה בדבר האבד. מותר למכור ולקנות דברי מאכל.
- קידוש לבנה** – בסוף הצום לאחר תפילת ערבית מקדשים את הלבנה.

- לימוד תורה** – אסור ללמוד תורה משום שנאמר "פקודי ה' ישרים משמחי לב". **חובת מצוות לימוד תורה קיימת גם בט' באב**, לכן ילמד בענייני החורבן ובהלכות אבלות בדרך פשוטה בלי להתעמק מדי. "אף על גב שודאי מתיקות התורה יש גם בדברים הרעים שבתורה, מכל מקום הצער מהדברים הרעים מפיג שמחת התורה ולכן מותר ללומדם" (ערוה"ש). אין לקרוא תהילים או חק לישראל, אבל מותר לקרוא כל מה שבסדר התפילה, כגון פרשת הקורבנות ופרק איזהו מקומן וכדומה. בכל מקרה לא ישב בטל ולא יסיח דעתו מן האבלות.
- שינוי בשינה** – בשעת השינה יש לשנות מדרכו הרגילה, עם רגיל בדרך כלל לישן עם כרית ישן בלילה זה בלי כרית, וכן כיוצא בזה.
- ישיבה על הארץ** – עד חצות היום יש לשבת על הקרקע או על כסא

מוצאי צום תשעה אב (יום שישי - י' באב)

- להסתפר, לכבס ולהתרחץ, י"א דווקא אם זה לכבוד שבת (הגר"ש"ז), וי"א שבכל ענין מותר (גר"ק), אבל בשר ויין אסור עד חצות היום.
- יהי רצון שנזכה במהרה לבנין בית המקדש וגאולה שלימה

- יום למחרת (יום שישי - י' באב):** למנהג הספרדים – מיד במוצאי הצום מותר להסתפר, לכבס ולהתרחץ, אבל בשר ויין אסור כל יום שישי. למנהג האשכנזים – כיון שהוא יום שישי, מיד במוצאי הצום מותר